SADDHARMA

Tijdschrift over boeddhisme

December 1988

In dit nummer:

SADDHARMA - de Goede Leer - is het orgaan van de Stichting Vrienden van het Boeddhisme. Het blad verschijnt viermaal per jaar.
Losse nummers: *f*. 3,--.

Redactie: I. den Boer, Storm van 's-Gravesandeweg 75, 2242 JD Wassenaar, prof. dr. R.H.C. Janssen, Nico Tydeman, dr. H.F. de Wit.

De Stichting Vrienden van het Boeddhisme is sinds 15 december 1978 de voortzetting van de Stichting Nederlands Boeddhistisch Centrum die werd opgericht op 8 november 1967. De stichting is:

- een ontmoetingsplaats voor alle vrienden van het boeddhisme;
- niet gebonden aan een boeddhistische school of groepering; de verschillende richtingen die het boeddhisme kent, komen in haar publikaties en op haar bijeenkomsten aan het woord;
- geen religieus genootschap in de engere zin van het woord.

De Stichting Vrienden van het Boeddhisme wil diegenen verenigen - welke levensovertuiging of welk geloof zij ook aanhangen - die op enigerlei wijze belangstellen in het boeddhisme of zich daarbij betrokken voelen. Zij zijn als begunstigers van harte welkom.

Begunstigers ontvangen het tijdschrift Saddharma en brochures over onderwerpen die in het kader van het boeddhisme van belang zijn en die onder auspiciën van de stichting worden uitgegeven; zij hebben het recht deel te nemen aan de landelijke lente- en herfstbijeenkomsten.

Tevens wil de stichting, onder meer door het in stand houden van een bibliotheek, fungeren als documentatiecentrum over het boeddhisme ten behoeve van begunstigers en andere belangstellenden.

Secretariaat: W.J. Roscam Abbing, Eperweg 49-18, 8072 DA Nunspeet.

Minimum-donatie 1989: *f*. 35,--. (Echtpaar *f*. 45,--, stud. *f*. 25,--). Postgiro no. 1520022 t.n.v. penningmeester stichting Vrienden van het Boeddhisme, Nijmegen.

Brochures die nog verkrijgbaar zijn:
Grondbeginselen van het boeddhisme, door Tonny Kurpershoek-Scherft,
Natuurbehoud en milieubeheer: metta en karuna, door Victor Westhoff,
Inzicht en uitzicht, twee opstellen over Zen, door Leo Boer,
Boeddhisme en psychologie, door Rob Janssen,
Oosterse meditatie en westerse psychotherapie, door Ada Herpst.
Prijs (incl. porto) *f*. 5,-- per exemplaar.

Tevens verkrijgbaar: het insigne 'Wiel van de Leer', met het woord Dharma, verguld.
Prijs (incl. porto) *f*. 17,50.

Bestellingen gelieve men te richting aan het secretariaat. Vermeldt s.v.p. duidelijk de titel van de gewenste brochure.

SADDHARMA

Jaargang 20, nr. 2 **December 1988**

REDAKTIONEEL

TAOISME EN BOEDDHISME

Twee geestelijke stromingen uit het Verre Oosten komen in dit nummer van Saddharma uitgebreid aan bod: het taoïsme en het Koreaanse boeddhisme. In een verkorte weergave van de voordracht die prof. dr. K. Walf hield op de najaarsbijeenkomst van de Vrienden van het Boeddhisme wordt aan de hand van een drievoudige interpretatie van het Chinese begrip Tao de essentie van het 'filosofisch taoïsme' aangeduid. En in de samenvatting van een inleiding van dr. B. Walraven, eveneens gehouden op de najaarsbijeenkomst, komt de maatschappelijke, in zekere zin politieke, functie van het boeddhisme in Korea tot uitdrukking.

Het boeddhisme is in Korea geïmporteerd uit China, een land dat op zijn beurt de leer van de Boeddha uit India had ingevoerd. Prof. Walf beschrijft het taoïsme als een geesteshouding en systeem waarvan de betekenis voor de mentaliteitsvorming van de Oostaziatische mens nauwelijks kan worden overschat. Het zo anders geaarde boeddhisme heeft zich dan ook slechts met grote moeite in China een plaats kunnen verwerven.

De Leidse sinoloog prof. Zürcher heeft eens als een fundamenteel punt van verschil tussen beide stelsels de volstrekt verschillende benadering van 'de wereld als werkelijkheid' genoemd. In het boeddisme zoals het China bereikte, is de materie een drogbeeld. Het is "de optelsom van zintuiglijke indrukken, gecoördineerd door een zesde zintuig (het verstand) dat aan de wirwar een schijn van coherentie geeft". Daarentegen gaat het taoïsme uit van het objectieve bestaan van individu en kosmos. Tao is reëel, het is waarneembaar in alle natuurprocessen, zowel in de microkosmos van ons lichaam als in de macrokosmos om ons heen.

Het boeddhisme heeft zich op den duur aan de Chinese cultuur aangepast in de vorm van het Ch'an (Zen)-boeddhisme en het devotionele boeddhisme, gericht op de Boeddha Amitābha. Zo heeft de ontmoeting van het Indische boeddhisme met de Chinese wereldbeschouwing geleid tot een verrijking van de praktische toepassing van de leer van de Boeddha, waarvan Zenboeddhisten ook in ons land de vruchten trachten te plukken.

• • •

TAOÏSME LEVENSKRACHTIGE BRON VAN CHINESE CULTUUR

Prof. dr. K. Walf heeft op de najaarsbijeenkomst van de Vrienden van het Boeddhisme, op 25 oktober 1988 in de Kosmos te Amsterdam, een voordracht gehouden over het taoïsme. Hieronder een verkorte weergave van zijn inleiding.

Het taoïsme vormt een geheel van voorstellingen en inzichten, voorschriften enz. dat ook in het huidige China als innerlijke houding overal kenbaar is. Het doortrekt alle kunst en wetenschap van de Chinese cultuur. Van de Tao-leer gaat een groeiende fascinatie uit op mensen in het Westen - ook op christenen - en dit moet aanvankelijk verbazing hebben gewekt.
Als regel werd het taoïsme in het begin afgedaan als bijgeloof, zeker het volkstaoïsme. De merkwaardige minachting, of tenminste veronachtzaming, van het taoïsme en de Chinese religies in het algemeen, duurt tot op heden voort. Wanneer er in de afgelopen jaren in het Westen eindelijk een serieuze gedachtenwisseling met niet-christelijke religies ontstaat, strekt deze zich voornamelijk uit tot de islam, het hindoeïsme en het boeddhisme. Wanneer de blik dan toch op China wordt gericht, wordt, alweer merkwaardig genoeg, eerder aandacht geschonken aan het confucianisme dan aan het taoïsme.

Nu spelen hierbij vermoedelijk twee oorzaken een rol, die overeenstemmen met het voorbehoud ten opzichte van het taoïsme in China zelf. Evenals later in het Westen wordt het taoïsme daar gezien als een levensvisie van min of meer charmante buitenstaanders of zelfs van maatschappelijke randfiguren. Maar ook het weinig gunstige beeld van het volkstaoïsme heeft het taoïsme bij de intellectuelen in het oude China in discrediet gebracht.

Het volkstaoïsme dat men ook nu nog in de oud-Chinese samenlevingen buiten de Volksrepubliek China aantreft, en ook weer meer en meer in China zelf, vormt een merkwaardige en in ieder geval interessante mengeling van oud- resp. noord-Aziatische sjamanen-religies met magische toevoegingen. Daartegenover moet het streng rationele en op het aardse bestaan gerichte confucianisme de Westerse vreemdelingen die naar China kwamen, bekender voorgekomen zijn en ook wel veel begrijpelijker hebben toegeschenen.

Ook de Chinese communisten, die sedert enige jaren hun kritiek op de religie opnieuw formuleren, hebben grote moeilijkheden met het weer toelaten van het taoïsme. Als zij onderscheid maken tussen religie en feodaal bijgeloof bedoelen zij met dit laatste het oude volkstaoïsme.

De Europese benaming taoïsme is afgeleid van het Chinese woord Tao. Omdat het Engelse systeem het meest gangbaar was, en ook nog is, voor de transcriptie van Chinese woorden, treft men ook in het Nederlands, naast het wat meer correcte daoïsme of Dao, de internationaal gebruikelijke schrijfwijze Tao en taoïsme aan. Maar het is vanzelfsprekend ook juist om de woorden met een niet-geaspireerde 't', dus als dao, uit te spreken.

Het grote Chinese tekenwoordenboek uit het jaar 1915 geeft niet minder dan 46 betekenissen aan het woordje 'Dao'. Want het is een van de meest aan nuancewisseling onderhevige uitdrukkingen uit de vocabulaire van de Chinese filosofie en überhaupt van de Chinese cultuur.

Er kunnen drie essentiële betekenis-nuances worden afgebakend. De oorspronkelijke betekenis van het woord Tao is 'de begane weg', dus de weg die men inslaat. Tao betekent hier niet eenvoudig de weg die in het landschap is aangelegd, dus een concreet ruimtelijke bepaalbaar voorwerp, maar een in de tijd afgrensbaar proces, een verloop, een actie. 'Weg', betekent hier 'handelen'. Tao is in het verlengde hiervan een voor elk wezen passende gedragswijze. Zijn Tao verwerkelijken betekent niets anders dan zijn aangeboren aanleg en mogelijkheden op optimale wijze, en dat betekent voor de taoïst altijd op harmonische wijze, ontplooien. Elk individueel wezen moet zijn eigen Tao verwerkelijken: de boom het Tao van de boom, een mier het Tao van de mier, ieder mens zijn eigen Tao en de kosmos als geheel het Tao van de kosmos.

Er bestaat een voor elk wezen eigen Tao, dat echter steeds onderdeel resp. een ondergeschikte functie van het Tao van een individualiteit van hogere orde is. Dus het Tao van het individu staat in functie van het Tao van de samenleving, wat de confucianen zeer sterk hebben beklemtoond, het Tao van de samenleving staat in functie van het Tao van de kosmos.

Door een dergelijke voorstelling van een niet verwisselbare eigen en unieke houding wordt automatisch de eigen aard en de kwalitatieve uniciteit van het individu in het licht gesteld.

Het taoïsme heeft dan ook al tweeduizend jaar lang datgene beklemtoond en bevorderd, wat wij in deze tijd individualisme noemen. Weliswaar een speciaal soort individualisme, dat zich slechts bij uitzondering gedrongen voelde tot een ostentatieve expressie van zichzelf, maar dat de innerlijke verlangens van een individu verdedigde met een voor de Europeaan ongebruikelijke vasthoudendheid, in het bijzonder tegen het

confucianisme. Het taoïstische individualisme vormde in China een tegenwicht tegen de autoritaire en totalitaire tendenzen van het confucianisme.

Confucianisme

Het confucianisme gaf China gedurende meer dan tweeduizend jaar een ethiek die de staat in stand hield. Volgens deze leer kan het individu zijn grootste talenten en zijn ware menselijkheid slechts als lid van de gemeenschap en in dienst van de gemeenschap ontplooien. In tegenstelling hiermee waren de taoïsten, bij alle verscheidenheid in hun praktijken, het er fundamenteel over eens dat ieder mens in de eerste plaats zichzelf zou moeten vormen en vervolmaken om uiteindelijk heilzaam op een grotere gemeenschap te kunnen inwerken.

Als keerzijde van de medaille bevorderde de taoïstische nadruk op de individuele waarden boven de sociale waarden ongetwijfeld anarchistische, staatsondermijnende tendenzen.

Van de tweede definitie van Tao - een voor elk wezen passende gedragswijze - is het een kleine stap naar de derde interpretatie van het begrip: Tao is de aan de kosmos adequate houding. Of wijsgerig geformuleerd: Tao is de aan de kosmos immanente houding.

Tao wordt, zoals gezegd, in de westerse talen meestal als 'weg' vertaald. En Tao betekent in het Chinees of Japans (in het Japans do) straat. Tao heeft echter ook een abstracte betekenis in de zin van leer of kunst, b.v. met betrekking tot het vechten, koken, enz. Meer nog dan bij vertalingen uit andere talen komt het begrip of de interpretatie van de vertaler in vertalingen uit het Chinees naar voren, in het bijzonder natuurlijk daar waar het om abstracte begrippen gaat. Afhankelijk van wereldbeschouwelijke standpunten van de vertalers werd en wordt het begrip Tao ook in westerse talen verschillend vertaald. Daarom besluiten steeds meer vertalers Tao, dit complexe begrip, liever onvertaald te laten. Enkele voorbeelden van de vertaling van Tao die in het verleden werden gebruikt, en soms nog worden gebruikt: logos, natura naturens, ratio, het hoogste wezen, zin, wereldwet, nature, providence, reason, cause première, parole, principe, raison.

Dat in het Westen theologen, althans theologisch geïnteresseerden, zich als eersten met het taoïsme bezighielden (in de 19e eeuw) en zich ook zonder enige twijfel verdienstelijk hebben gemaakt voor de verspreiding en verbreiding van de taoïstische klassieken, heeft geleid tot misverstanden. Zo heeft Richard Wilhelm in zijn vertalingen van Chinese klassieken nogal wat begrippen van de Chinese gedachtenwereld met christelijke of met het christendom nauw verwante begrippen in het Duits weergegeven.

Een ander gevaar bestaat in de verleiding te snel parallellen te willen ontdekken tussen het Chinese en Westelijke of zelfs religieuze gedachtengoed. Een van de meest absurde voorbeelden is dat een hele reeks wetenschapsmensen in de 19e eeuw, maar ook in onze tijd, b.v. prof. H. van Praag, meenden in hoofdstuk 14 van de Tao Te Ching, het boek van Lao Tse, de naam van de God van Israël, Jaweh, te hebben ontdekt.

Hoe kan men dan de vandaag de dag groeiende belangstelling voor het taoïsme in het westen verklaren? Waarschijnlijk ligt de oorzaak in de toenemende belangstelling voor het Zen-boeddhisme en de beoefening daarvan. Zen, zoals dit heden ook in het westen wordt verbreid, is als het ware de volmaakte Japanse bloei van een oude boom, waarvan de beide hoofdwortels reiken tot in China's oude wijsbegeerte en in de vanuit India naar China gebrachte leer van de Boeddha. De Chinese monnik Hui-yüan (334-416), die als grondlegger van de zgn. Amida-secte van het Reine Land geldt, bracht op bijzondere wijze boeddhistische en taoïstische elementen in zijn meditaties bijeen. En zijn tijdgenoot Seng-chao (384-414), wiens geschriften door latere Zen-meesters hogelijk werden gewaardeerd, verbond eveneens de wijsheden van de taoïstische filosofen met de Boeddha-leer. Wie zich bezighoudt met Zen of Zen beoefent, komt ook na korte of lange tijd in aanraking met het filosofisch taoïsme en zijn inhoud.

De derde en belangrijkste betekenis van het begrip Tao, namelijk: Tao is de aan de kosmos adequate houding, werd voor het eerst ontwikkeld in geschriften die men de taoïstische klassieken mag noemen.
Het belangrijkste en verreweg meest bekende van deze geschriften is de Tao Te Ching, het klassieke boek over Tao en zijn vormingskracht. De poëtische variatie van deze leer treffen we aan in het tweede klassieke werk van het taoïsme, dat zeker gelijkwaardig is aan de Tao Te Ching, in "Het Werk van meester Chuang". Chuang Tze leefde ongeveer van 365 tot 290 v. C. Hij was ongetwijfeld een van de meesters die het Chinees het best beheerste. De rijkdom en trefzekerheid van de metaforen en de soepelheid van zijn uitdrukkingswijze werden later slechts zelden bereikt, laat staan overtroffen. Chuang Tze verheerlijkt herhaaldelijk het ideaal van de verborgen leermeester, die er de voorkeur aan geeft in onbeduidendheid, maar volkomen ongebondenheid, zijn wezen te ontplooien in plaats van kortstondige roem na te jagen.

Zijn boek is, in tegenstelling tot de Tao Te Ching dat de werkelijkheid van de wereld verklarend beschrijft, door diepe scepsis gevormd, scepsis ten aanzien van de eigen zintuigen, maar ook ten aanzien van de wereld als geheel.

De lijst der grote boeken van het taoïsme telt verder dat van Lieñ Tze dat de titel "Het ware boek der volkomen leegte" draagt. Net zoals het boek van Chuang Tze bestaat dit uit vertellingen met zeer uiteenlopende inhoud. Naast fantastische verhalen bevat het boek boeiende natuurfilosofische overwegingen, die zeer modern aandoen.

Woe Wei

Het "doel" van de taoïstische leer bestond in de verwerving van woe wei, letterlijk "niet bestaan van handelen". Het woord wei, dat in het alledaagse spraakgebruik "doen, laten" betekent, heeft in de taoïstische teksten een bepaalde en heel duidelijk technische betekenis, namelijk met berekenende bedoeling, met inschakeling van de berekenende rede handelen. Om een neutraal handelen uit te drukken, gebruikt men echter het woord "tsjwo" of het begrip "tsje". Woe wei betekent dus onmiskenbaar "niet berekenend en met een bepaalde bedoeling handelen, maar de inwerkingen van de wereld om ons heen onmiddellijk, zonder omwegen en onvervalst, beantwoorden".

Degene die op deze wijze reageert, dus door rechtstreeks en zonder berekening, zonder persoonlijke egoïstische bedoeling, te antwoorden op uitwendige en inwendige prikkels, verwerkelijkt het Tao, dat wil zeggen hij of zij ontplooit een gedragswijze die in overeenstemming is met de kosmos als geheel. Nog anders gezegd, hij of zij past zich volkomen zonder hiaten in de kosmos in. Iemand die erin slaagt het Tao te verwerkelijken, kan men vergelijken met een stil water waarin de wereld zich weerspiegelt. Hij of zij is een "authentiek" mens, of wel een voorbeeldig mens.

De noodzaak zich te onthouden van elke berekenende interventie heeft de taoïst afgeleid uit het inzicht in de onderlinge afhankelijkheid, in de betrekkelijkheid van alle uitwerking. Als in de wereld iedereen het mooie als mooi ziet, dan is daardoor tegelijk het lelijke geponeerd. Als allen het goede als goed zien, dan is daardoor ook het slechte geponeerd. Zijn en niet zijn staan in onderlinge samenhang, moeilijk en makkelijk veronderstellen elkaar, lang en kort wisselen elkaar af, hoog en laag berusten op elkaar, voor en achter hangen met elkaar samen.

De verheven doeleinden en diepzinnige inzichten van de taoïstische klassieken hebben betekenis gekregen voor de vorming van het leven van talrijke mensen van verschillend temperament en van verschillend niveau, door bemiddeling van mensen, denkers en pragmatici, die deze opvattingen op een praktisch niveau brachten. Zo kon het taoïsme een pijler van het Chinese volkskarakter en de centrale steunpilaar van de hele Chinese wetenschap worden.

Didactisch taoïsme

Vanaf de derde eeuw voor onze jaartelling ontwikkelde zich in China een soort literatuur die al in het begin van onze jaartelling in het "Officieel Register" wordt gerubriceerd onder de naam "Tao Chiao", dat letterlijk betekent Tao-leer. Het spectrum van ideëele stromingen, dat toen en in de loop der tijd onder dit verzamelbegrip Tao Chiao werden samengevat - hier vertaald als "didactisch taoïsme" -, raakt nagenoeg elk gebied van het individuele en sociale bestaan. Allereerst is er een archaische en elementaire component, die men globaal als volksreligie kan aanduiden. Het besef van de polariteit van de verschijnselen, van de wisselwerking tussen mens en kosmos en tussen het bereik van het zichtbare en het onzichtbare, dat in de taoïstische klassieken logisch genuanceerd, hoewel dichterlijk verfijnd, naar voren komt - dit besef is niet pas door de klassieke filosofen in het leven geroepen, maar komt al 800 tot 1000 jaar eerder duidelijk naar voren. De traditie en de riten uit deze vroege tijd in China, waarin het recente onderzoek zowel theocratische als sjamanistische elementen meent te onderkennen, leefden voort in het didactisch taoïsme en vormen tot op de dag van vandaag datgene wat men als Chinese volksreligie kan aanduiden.

De functie van het didactisch taoïsme als religie van de eenvoudige mensen openbaarde zich tot in deze tijd naar buiten toe het meest frequent en het sterkst in de tempelbouw en het luidruchtig ceremonieel. Daarom konden ook China-kenners die uitsluitend naar het uiterlijk oordeelden, het didactisch taoïsme geheel ten onrechte gelijk stellen met primitief volks- en bijgeloof. Maar uit groeiende bekendheid met de technische en wetenschappelijke literatuur van China komt geleidelijk naar voren dat het hele complex van wetenschappelijk, en zo men wil voorwetenschappelijke, methoden en technieken juist door het didactisch taoïsme in China bijna tweeduizend jaar lang is bewaard en verder ontwikkeld.

De klassieke taoïsten namen vanuit hun zeer naturalistische levensgevoel een bijna reactionair standpunt in ten opzichte van staat en maatschappij. Dat laten citaten uit de hoofdstukken 19, 20 en 80 van de Tao Te Ching goed zien. In het didactisch taoïsme daarentegen trekken egalitaire en zelfs communistische tendenzen sterker de aandacht. Die tendenzen waren echter al in de klassieken in aanleg aanwezig, b.v. in hoofdstuk 77 van de Tao Te Ching, waarin wordt gezegd: "Het Tao van de hemel is als het spannen van een boog. Daarbij wordt wat hoog is verlaagd, wat laag is omhoog geheven".

De communistische reminiscenties in de geschiedenis van het taoïsme hebben waarschijnlijk ook in onze tijd de interpretatie van Lao Tze als

de eerste Chinese materialist in de hand gewerkt. Een dergelijke interpretatie is echter net zo eenzijdig en verbazend als de traditionele Europese opvatting die Lao Tze als een heilige in moreel opzicht afschildert.

De belangrijkste betekenis van het begrip Tao is dus de met het eigen wezen, resp. met het wezen van de kosmos, met de hele natuur, overeenstemmende gedragswijze. Dit betekent: het eigen wezen in harmonie met zichzelf en met zijn omgeving kunnen ontplooien. Tot dit doel dienen methoden waaraan meer dan de helft van alle didactisch taoïstische geschriften zijn gewijd: ademhalingsmethoden, gymnastische, sexuele, farmaceutische en alchemistische methoden, klimaat-therapeutische en dieët-methoden. Aan al deze methoden ligt een energetische beschouwing van de natuur ten grondslag; m.a.w. niet de beschrijving van stoffelijke lichamen op zich, maar de bewegingen en veranderingen die zich binnen een bepaalde tijd daartussen voltrekken, zijn voorwerp van observatie en beïnvloeding.

De betekenis van het taoïsme als geesteshouding en als systeem voor de mentaliteitsvorming van de Oostaziatische mens kan nauwelijks worden overschat. De Engelsman Joseph Needham, auteur van de nog niet volledig verschenen geschiedenis van de Chinese wetenschap en cultuur "Science and civilisation in China", een goed kenner van het hedendaagse China, besluit zijn uiteenzettingen over het taoïsme als volgt: "Veel van de aantrekkelijkste elementen in het Chinese karakter stammen af van het taoïsme. China zonder taoïsme zou men kunnen vergelijken met een boom, waarvan enkele van de diepste wortels verdord zijn. Maar deze wortels zijn vandaag nog vol levenskracht".

De wortels doen hun werk in het verborgene, zoals de taoïst die verdienstelijke prestaties levert daar niet bij stilstaat, want hij zou niet als een wijze beschouwd willen worden.

• • •

REGIONALE KRINGEN

Op dit moment wordt gewerkt aan de opbouw van regionale contactgroepen of kringen van de Vrienden van het Boeddhisme. De kringen staan open voor iedereen die is geïnteresseerd in de uitwisseling van ervaringen, in studie of meditatie. U kunt zich als belangstellende opgeven bij Victor J. van Gemert, Oude Postweg 4, 7495 SC Ambt Delden, tel. 05470 - 71310.

• • •

UIT DE SUTTA-NIPĀTA

OUDERDOM

1. Kort waarlijk is dit leven.
Men sterft beneden de honderd jaar.
Zelfs wie daar bovenuit leeft,
hij sterft toch ook door ouderdom.

2. Mensen klagen om het geliefde:
er is immers geen duurzame have.
Dit alles is zonder wezenheid.
Wie zo ziet, verlaat het huis.

3. Door de dood wordt dat verlaten
waarvan de mens denkt: 'Dit is van mij'.
Moge hij dit inzien als een wijze
en niet neigen tot zelfzuchtigheid.

4. Zoals een mens het in een droom verschenene
wanneer hij wakker wordt niet meer ziet,
zo ook ziet hij een geliefde niet meer
als deze dood is en heengegaan.

5. De mensen die men ooit zag en hoorde,
die bekend waren onder deze of gene naam,
alleen hun naam zal nog blijven
om gesproken te worden na hun dood.

6. Niet wijken kommer, zorgen en afgunst
van hen die begerig zijn naar bezit.
Daarom verlieten de wijzen hun have en goed
en leefden gericht op het Serene.

7. De monnik die teruggetrokken leeft
en de eenzaamheid bemint,
voor hem is het beter, zegt men
dat hij zich in de wereld niet meer toont.

8. De wijze die nergens op steunt,
bij hem is niets geliefd noch ongeliefd.
Aan hem kleven geen kommer en hebzucht,
zoals water niet aan een blad.

9. Zoals een waterdruppel niet aan een lotusblad
en water niet aan een lotusbloem hecht,
zo is de wijze niet gebonden
aan het geziene en gehoorde
of aan gedachten.

10. De gelouterde verbeeldt zich niets
bij wat hij ziet, hoort of denkt.
Hij zoekt geen reinheid buiten zichzelf,
hij kent geen passie noch wijst hij passie af.

Dit sutta is qua stijl en inhoud eenvoudiger dan de voorafgaande. Men denkt wel dat het tot een latere periode behoort. Het maakt ook een meer traditioneel boeddhistische indruk dan andere suttas van de Sutta Nipāta. Men voelt in deze tekst de sfeer van vallende bladeren en serene luchten, zoals we die in de herfst ervaren. Onze sterfelijkheid en het wisse verlies van al wat ons dierbaar is, vormen het centrale thema. De mens is geneigd daarover te klagen en hij kan deze realiteit niet accepteren. Wanneer hij echter de 'wezenloosheid' van de wereld realiseert, kan hij zich met de dood verzoenen. In oude tijden was dit inzicht voldoende om monnik te worden en het huis te verlaten (vers 2). Voor ons - mensen in de wereld - kan dit inzicht in ieder geval leiden tot het opgeven van zelfzucht en bezitterigheid (vers 3). Immers, ijl is zelfs de geliefde als een beeld in een droom (vers 4). Van de mens blijft na zijn dood niets over dan een naam, een holle klank, die nog enige tijd over de lippen gaat. Maar toch is het niet nodig daarover te klagen. Het oude Pali commentaar citeert hier enkele verzen uit een Jātaka (verhaal over een vroegere geboorte van de Boeddha), waarin het fraaie schouwspel wordt beschreven van de maan, die opkomt, al zijn fasen doorloopt en weer verdwijnt. Ook de zon gloeit overdag en neigt in de avond ter kimme. Wanneer men zo de loop der dingen naar hun wezen heeft gezien, dan klaagt men niet, ook al zou er aanleiding zijn om te klagen: we voelen ons ingebed in een groot kosmisch gebeuren.

De zinloosheid van het vergaren van bezittingen wordt aangetoond door de kommer en kwel, die daarmee gepaard gaan (vers 6). Voor velen was dit in het oude India de reden om huis en haard te verlaten en een rondzwervend bestaan te leiden, de blik gericht op het Serene *(khema)*: één van de vele aanduidingen voor het Nirvana als toestand van uitdoving van begeerte, haat en onwetendheid. De monnik dient teruggetrokken te leven en zich niet meer in de wereld te vertonen - een raad die in huidige boeddhistische staten duidelijk niet wordt opgevolgd getuige recente televisiebeelden! Zeker voor ons wereldlingen is dit een moeilijk advies. Toch kunnen wij leren iets van de gelijkmoedigheid en de onthechtheid in acht te nemen, die in de slotverzen (8, 9 en 10) wordt

aanbevolen. Hier is de weg van het Midden aangeduid, die de kern van de leer van de Boeddha vormt.
In vers 8, regel 2 staat: hij maakt zich niets geliefds noch ongeliefds. Dat betekent dat wij de tegenstelling liefde-haat moeten overwinnen. Door alle wezens vol sympathie tegemoet te treden, vervallen we niet tot bezitterigheid ten opzichte van degenen die ons sympathiek zijn noch wijzen wij degenen af die een zekere afkeer bij ons oproepen. Voor de monnik betekent deze tekst ongetwijfeld een afzien van iedere vorm van persoonlijke binding. Als gevolg van een dergelijke houding zullen kommer en kwel zich niet aan ons hechten, evenmin als water aan het blad van een plant. In vers 9 wordt deze vergelijking voortgezet, maar nu wordt gezegd dat de verstandige mens zich niets gelegen moet laten liggen aan al wat hij in de wereld ziet, hoort of zelf denkt: dat alles moet van hem afglijden als water van een lotusbloem, die overigens midden in het water staat.

Het slotvers is het moeilijkst te interpreteren. We worden hier herinnerd aan een vorig sutta ('Zuiver', Saddharma, juni 1988) waarin staat: 'Een brahmaan zegt niet dat zuivering van een ander (of: iets anders) komt'. Reinheid moet uit het eigen innerlijk komen door niets toe te voegen aan (d.w.z. geen subjectief commentaar te leveren op) wat men uiterlijk en innerlijk ervaart. Dit betekent volstrekte gelijkmoedigheid *(upekkhā)* in alle omstandigheden.

De slotzin baart vooral de Theravādin moeilijkheden. Zo vertaalt Nyānaponika braaf: 'Er kennt Begier nicht und hegt kein Abscheu' (hij kent geen begeerte en koestert geen afkeer). Maar dat staat er niet. 'Na rajjati no virajjati' betekent heel letterlijk: hij is niet opgewonden door hartstocht noch bevrijdt hij zich van hartstocht. De Engelse monnik Saddhatissa blijft dichter bij de tekst: .....for he has neither passion nor dispassion' (want hij heeft passie noch passieloosheid). Deze passage wijst o.i. enerzijds op de noodzaak geen passie te koesteren, maar anderzijds passie ook niet te onderdrukken. Zo zegt ook Krishnamurti naar aanleiding van de moord op Mahatma Gandhi dat geweldloosheid als ideaal een illusie is. De realiteit is volgens hem het feit van de gewelddadigheid. Wat doen we er aan? Het antwoord luidt: het laten ontstaan van de waarneming, die de aard van gewelddadigheid doorziet en daarmee het beëindigen van het geweld in het 'nu': het actuele moment waarin actie alleen mogelijk is. In diezelfde trant lezen we in een later Mahayana sutra (geciteerd door Candrakīrti in zijn Prasannapadā):.

'Lust, ik ken je wortel.
Uit voorstelling word je geboren.
Ik zal je niet meer voorstellen.
Dan zul je er voor mij niet meer zijn'.

Passie verdwijnt niet door onderdrukking, maar door heldere opmerkzaamheid.

Ānanda en Padmavajra

• • •

BOEDDHISME IN KOREA DOORDRENKT VAN ZEN

Dr. B. Walraven, wetenschappelijk medewerker aan de Rijksuniversiteit Leiden, heeft op de najaarsbijeenkomst van de Vrienden van Boeddhisme, op 15 oktober jl. in de Kosmos te Amsterdam, een boeiende inleiding gehouden over een vorm van het boeddhisme die in ons land weinig bekend is, namelijk het boeddhisme van Korea.

Walraven wees op twee kenmerken van het boeddhisme in dit aan China grenzende schiereiland: het maken van syntheses en de sterke verbondenheid van staat en godsdienst, waarbij aan het boeddhisme vooral een beschermende functie werd toegekend.

Het boeddhisme verspreidde zich geleidelijk in Korea vanaf de vierde eeuw. De Chinese invloeden zijn steeds overheersend gebleven. In het begin van de zesde eeuw was het boeddhisme de staatsgodsdienst geworden in de drie rijken waaruit het land bestond, waarna de staten zich verenigden en de zogenaamde Silla-periode (668-935) begon.

Een belangrijke figuur was toen de eerste grote syncretist, de geleerde Wonhyo. Hij probeerde de verstandelijke Madyamika-school te verzoenen met de meer meditatief-ascetische Yogacara-school.

Met een lugubere anecdote illustreerde Walraven de belangrijkste opvatting van Wonhyo. De geleerde neemt tijdens een reis op een donkere avond zijn intrek in een leegstaand huis. In de nacht wordt hij dorstig wakker. Op de tast vindt hij een nap met water.Hij neemt een paar slokken en slaapt weer in. Als hij bij het aanbreken van de dag weer wakker wordt, ontdekt hij dat het huis een graftombe is en de drinknap een schedel met rottingsvocht. Deze ontdekking brengt hem tot de Verlichting: al onze opvattingen bestaan slechts in onze geest!

In de Koryo-periode (936-1392) verspreidde het boeddhisme van het Reine Land zich sterk in Korea. Ook het Zenboeddhisme, daar Son geheten, deed zijn intrede. De hele Tripitaka werd tweemaal gedrukt met behulp van houten drukblokken om het land te beschermen tegen buitenlandse invasies, o.a. van de Mongolen.

Een hoofdfiguur in deze periode was Chinul (1158-1210), een Zenmonnik die teruggetrokken in de bergen leefde. Driemaal onderging hij een moment van Verlichting: na lezing van resp. de Platform Sutra, de Avatamsaka Sutra en een geschrift van een Chinese Zenmeester, die het gebruik van de Koran propageerde om het logisch denken te doorbreken en zo de Verlichting te bereiken.

Chinul verkondigde daarna het nut van zowel meditatie als studie van de geschriften en koan-training. Voor mensen die deze methoden niet konden toepassen, bepleitte hij het aanroepen van de Boeddha Amitabha. Hij was een ruimdenkend leraar en stichtte een commune waar iedere oprecht zoekende welkom was.

Tijdens de Yi-dynastie (1392-1910) deed het confucianisme zich steeds sterker gelden. De overheidssteun voor het boeddhisme viel weg en kloosters werden verdreven uit de steden.

Toch ging het boeddhisme niet helemaal teloor. De Zenmeester Sosan (1520-1604) studeerde weliswaar eerst aan een confucianistische hogeschool, maar na een ontmoeting met een monnik legde hij zich toe op het schrijven van handboeken voor de Son-school (Zen) en volgde Chinul in de zienswijze dat een ervaring van Verlichting voor de boeddhist nog maar het begin is van de waarachtige oefening. Aan het einde van deze periode verkondigde een boeddhistische meester, Kyongho, voor het eerst het belang van meditatie voor leken.

De laatste figuur die dr. Walraven beschreef, was Han Yongun (1879-1944), auteur van het invloedrijke werk De hervorming van het Koreaanse boeddhisme. Hij stelde dat christendom en islam beide onjuist zijn. Zij gaan uit van een God, een hel en het eeuwige leven, die alle drie niet bestaan. Het boeddhisme is volgens hem de geëigende leer voor Korea in de nieuwe tijd. Hij keerde zich tegen het bijgeloof dat zich aan het Koreaanse boeddhisme had gehecht. Ook was hij een pleitbezorger van de gelijkheid. Op het hoogste niveau van de werkelijkheid vervallen alle onderscheidingen, zoals die tussen gekoloniseerde en andere volkeren en tussen man en vrouw.

Het boeddhisme kon naar zijn mening worden beoefend door iedereen, monniken en leken, en de kloosters dienden niet alleen op het platteland, maar ook in de steden weer een plaats te vinden. Je geest moet rustig zijn, vond hij, en daarvoor is het niet nodig dat de omgeving rustig is.

Hij vertaalde boeddhistische geschriften uit het Chinees, maar ondernam ook politieke, anti-Japanse, activiteiten waardoor hij in de gevangenis belandde.

Nadat Korea in 1945 was bevrijd van de Japanse overheersing (in 1910 was het land ingelijfd bij het Japanse keizerrijk) is het boeddhisme opgeleefd, waarbij de invloed van Zen - in zijn Koreaanse vorm -aanzienlijk is geweest, aldus dr. Walraven. De Koreaanse vorm van Zen leert niet alleen de mogelijkheid van plotselinge Verlichting, maar ook de noodzaak om de boeddhistische geschriften te bestuderen ná deze Verlichtingservaring, die dus wordt beschouwd als niet meer dan toegangspoort tot de Weg van het boeddhisme.

Een zekere "christianisering" van het boeddhisme is gaande. Leken vervullen een belangrijke rol en er vormen zich een soort parochies. Trouwen in de tempel is ingeburgerd. Daarnaast leeft de "ouderwetse" devotie voort, bij voorbeeld in de verering van berggoden.

Buitenlandse vestigingen van het Koreaanse boeddhisme zijn te vinden in de Verenigde Staten en merkwaardigerwijze in groten getale in Polen, maar tot dusver niet in ons land.

IdB

• • •

HULP GEVRAAGD VOOR TIBETAANSE NONNEN

door Greetje Buehre-Andriessen

In oktober vorig jaar werd de grens van Tibet gesloten. Westerlingen mochten niet meer naar het land van goden en demonen! De aanleiding hiertoe waren de rellen in Lhasa kort tevoren, nadat de volkswoede over executies van Tibetaanse burgers tot uitbarsting was gekomen op het grote plein voor de heiligste tempel van Tibet, de Jokhang-tempel.

Onder leiding van monniken uit de kloosters van Sera, Drepung en Ganden, vlakbij Lhasa, was het hoofdbureau van politie in brand gestoken, terwijl massa's burgers zwaaiden met de verboden Tibetaanse vlag en verwensingen schreeuwden naar de eerst nog verbouwereerde Han-Chinezen.

Zo werd het sein gegeven voor de grote rellen. Ook westerlingen hielpen daarbij een handje. Het oproer sloeg na enige tijd over naar Xigatze, de tweede grote stad van Tibet. De Chinese bezetters maakten tenslotte met groot geweld een eind aan de rellen. Er vielen doden. De kloosters werden uitgekamd en monniken opgepakt. De namen van de gewonden en de gevangengenomen Tibetanen kon men later lezen in het Tibetan Bulletin, een uitgave van de Tibetaanse regering in ballingschap.

Wat het bulletin om veiligheidsredenen niet vermeldde, was de grote uittocht van Tibetaanse burgers, monniken en anderen die door de bezetters niet als kloosterling werden toegelaten tot de weinige overgebleven kloosters. Onder de vluchtelingen waren honderden nonnen.

Toen ik in de zomer van 1987 op een reis door Tibet, Nepal en India enkele nonnenkloosters nabij Dharamsala (India) bezocht, werden mij ook de overvolle onderkomens van de nonnen getoond. De nonnen hadden toen volop plannen om de accommodatie uit te breiden. Maar middelen om zelfs de eenvoudigste cellen te bouwen ontbraken geheel en al. Nu, na de massale geheime uittocht uit Tibet naar India, schijnt het haast ondragelijk vol te zijn in de twee kloosters die ik heb bezocht. Bovendien waren de meeste vluchtelingen door de veelal nachtelijke tocht, wekenlang lopend en klimmend om de veilige wereld te bereiken, ondervoed geraakt en daardoor vatbaar voor allerlei infecties; zelfs tbc zal zeker slachtoffers maken.

Hulp is nodig. De kloosters waar het om gaat zijn: Geden Choeling Nunnery, McLeod Ganj, Dharamsala-176219, India, en K.D.T.L. Mahayana Buddhist Nunnery, P.O. Tilokpur-176225, Distr. Kangra, H.P., India. De nonnen hebben geen bankrekening, maar ik kan ervoor zorgdragen dat hen giften bereiken zonder dat er onderweg aan diverse kanten wat wordt afgeknabbeld. Mijn telefoonnummer is: 02972-1243. (Op de herfstbijeenkomst van de Vrienden van het Boeddhisme op 15 oktober jl. hebben de aanwezigen zich zeer vrijgevig getoond!)

• • •

EUROPESE BOEDDHISTEN BIJEEN IN PARIJS

De Boeddhistische Unie van Europa (BUE) heeft van 7 t/m 9 oktober jl. een internationaal congres gehouden in het Unesco-gebouw te Parijs over het thema "Buddhism in Western Culture Today".

Het congres werd geopend met puja's volgens de riten van Theravada, Tibetaans, Vietnamees en Zen-boeddhisme. Na een openingswoord door dr. Ananda Gurugé, ambassadeur van Sri Lanka bij de Unesco, beschermheer en voorzitter van het congres, volgden toespraken door prof. Mayor Zaragoza, directeur-generaal van de Unesco, Bruno Portigliatti, president van de BUE, en Jacques Martin, president van de Union Bouddhiste de France.

Deze eerste dag waren er twee zittingen. De eerste was gewijd aan het thema "Buddhism and Inter-religious Dialogue". Sprekers waren dr. Vincenzo Piga, president van de Stichting Maitreya en uitgever van het blad Paramita, uit Rome. De titel van zijn voordracht luidde: "Buddhist Contribution to Inter-religious Dialogue". De tweede spreker, dr. Peter Moore, Faculty of Humanities, Universiteit van Kent te Canterbury, sprak de congresgangers toe over: "Buddhism and the Challenge of Europe: Can Buddhism in Europe be European?" In de titel ligt al een hele uitdaging!

De tweede zitting was gewijd aan het thema "Buddhism, Philosophy and Science". Sprekers waren M. Serge-Christophe Kölm, docent aan het Centre d'Enseignement et de Recherche et Analyse Socio-Economique te Parijs, met het thema "Buddhism and Western Philosophies", en prof. Jacques Martin, Faculteit der natuurwetenschappen, Universiteit van Straatsburg, met het thema "Buddhism and Science".

De tweede dag was opnieuw gewijd aan twee thema's, weer verdeeld over twee afzonderlijke zittingen.

Het eerste: "Buddhism and Society". Prof.dr. Detlef Kantowsky, Sociologische faculteit, Universiteit van Konstanz, sprak over "Buddhism and Society: Reflections and Experiences from Germany", en dr. Jean-Pierre Schnetzler, psychiater te Saint-Egrèves, over "Divided Societies and the Middle Path".

Het tweede thema luidde: "Buddhism and Environment". De eerste voordracht hierover werd verzorgd door M. Roland Rech, president International Zen Association in Frankrijk. De tweede door Mrs. Carolyn Dustin-Martin van het Wereld Natuur Fonds en met banden met de Buddhist Society te Londen, werd, daar zij zelf niet aanwezig kon zijn, voorgelezen door dr. Hodge. De titel: "Conservation = Wisdom and Compassion".

Een derde zitting van deze tweede congresdag, de slotzitting, bood een open discussie over de thema's die waren behandeld in de zittingen I-IV. Elke lezing was reeds gevolgd door een discussie; nu werd het besprokene door het forum, waaraan alle sprekers deelnamen evenals de voorzitters die de zittingen hadden geleid, nog eens terdege samengevat; ook konden opnieuw vragen worden gesteld, hetgeen op ruime schaal gebeurde.

Tijdens de hierop volgende sluitings-ceremonie werd dr. Ananda Gurugé geëerd met de titel "Honorary Patron" van de BUE.

De laatste congresdag, zondag 9 oktober, was geheel gewijd aan religie. Er werd geopend met een Theravada-ceremonie. Een Mahayana-ceremonie werd verzorgd door een delegatie uit Taipeh (Huayen Lotus Society), een Vajrayana-ceremonie was in handen van Lama Jigme Tsewang, en Roland Rech was de voorganger in de Zen-ceremonie.

De lezingen stonden zonder uitzondering op hoog peil en boden veel variatie. Het is de bedoeling deze voordrachten te publiceren in een Jaarboek dat in 1989 zal verschijnen.

Van groot belang was de aanwezigheid van simultaanvertalers, van wie velen hun zware taak verrichtten "pour l'amour de Dieu" - in dit geval dus uit liefde voor de zaak van het boeddhisme. Ook in het algemeen werd ons door verschillende ambassadeurs van de Unesco grote generositeit betoond.

Voor de vele aanwezige vertegenwoordigers van de leden van de BUE volgde nog de jaarlijkse plenaire vergadering. In 1989 zal deze voor het eerst worden gehouden in een Oosteuropees land: in Boedapest, op uitnodiging van de Buddhist Mission of Hungary.

Tonny K.-Sch.

• • •

KOPY GEVRAAGD VOOR SADDHARMA

Donateurs van de stichting Vrienden van het Boeddhisme worden uitgenodigd om kopij te leveren voor Saddharma.
Misschien hebt u een artikel geschreven over een boeddhistisch onderwerp of wilt u een bijdrage schrijven over uw ervaringen met het boeddhisme.
Belangstellenden kunnen zich schriftelijk wenden tot het redactie-adres: Storm van 's-Gravensandeweg 75, 2242 JD Wassenaar.

• • •

VIPASSANA-MEDITATIECENTRUM IN GRONINGEN

Voor vipassana-meditatie in Groningen was 28 mei jl. een belangrijke dag. Bij notariële acte werd de Stichting Vipassana-meditatie Groningen opgericht en op dezelfde dag werd in het Vipassana-meditatiecentrum de Nederlandse boeddhistische monnik Phra Jhānanando geïnstalleerd.

De stichting is een initiatief van P.M.T. Mettavihari. De stichting stelt zich ten doel de beoefening van vipassana-meditatie te bevorderen, de leer van de Boeddha te verspreiden en het werk van boeddhistische monniken in Groningen te ondersteunen. De stichting tracht haar doel te bereiken door het organiseren van meditatiecursussen in de vorm van wekelijkse avonden, weekends en retraites onder leiding van bevoegde leraren. Verder wil de stichting een centrum tot stand brengen waar vipassana-meditatie kan worden beoefend en boeddhisme in ruimere zin gepraktiseerd kan worden. Ook is het de bedoeling dat er in het centrum verwante activiteiten kunnen plaatsvinden. Het centrum is gevestigd aan de Parallelweg 38/39, waar al enkele maanden wordt gebouwd aan de meditatiezaal.

Bestuursleden van de stichting zijn Phra Maha Theeraphan Mettavihari, voorzitter, Harm van Weerden, secretaris, en mevrouw K.D.A.M. de Visser-Smits, eigenaresse van het pand Parallelweg 38/39, penningmeester.

Na het passeren van de acte van stichting werd in een openbare vergadering de doelstelling van de stichting gepresenteerd en het centrum aan de Parallelweg officiëel voor geopend verklaard.

Tevens werd de feitelijke organisatie in handen gelegd van de leden van de Vipassana-groep: Egbert van der Werff (secretariaat), Paul Boersma (financiën) en Johan Tinge (organisatie van de activiteiten). Bij deze vergadering waren een dertigtal genodigden aanwezig, onder wie vier monniken: P.M.T. Metthavihari, Phra Jhānanando, Phra Kirano en Phra Maha Yati (uit Thailand).

P.M.T. Metthavihari noemde in het slotwoord van de vergadering deze dag een historische gebeurtenis. Het was het begin, zo stelde hij, van een vipassana-meditatiecentrum in Groningen, mogelijk gemaakt door de oprichting van de stichting en verwezenlijkt door de aanwezigheid van Phra Jhānanando die hier de boeddhistische regentijd, de Vassa, zou doorbrengen. In deze periode, van 28 juli tot en met 28 oktober, moeten boeddhistische monniken op een vaste plaats verblijven.

Tijdens zijn verblijf in Groningen zal Phra Jhānanando zich vooral bezighouden met het leiden van meditatiecursussen en het houden van lezingen. Hij is telefonisch te bereiken via Robert Molenaar (050-730064) of Johan Tinge (050-711680).

• • •

MEDITEREN IN DE TRADITIE VAN SAYAGYI U BA KHIN

Sinds enkele jaren worden in Nederland geregeld tiendaagse meditatiecursussen gegeven in de traditie die door Sayagyi U Ba Khin (1899-1971) in Birma werd ontwikkeld. In Birma (Rangoon), Engeland (Heddington) en Australië (Perth) zijn er centra waar het gehele jaar door onderwijs volgens deze traditie wordt gegeven. Tevens zijn er in vele landen groepen die in samenwerking met een van deze centra meditatiecursussen organiseren.

Gedurende een tiendaagse cursus wordt het Achtvoudige Nobele Pad onderwezen. Dit Pad bestaat uit drie onderdelen, namelijk deugdzaamheid (sīla), concentratie (samādhi) en wijsheid of inzicht (pañña). Deugdzaamheid betreft het ontwikkelen van zuiverheid in woord en daad, zodat men medewezens zo min mogelijk schade berokkent en tevens zijn eigen meditatie bevordert. De deelnemers beoefenen deugdzaamheid door zich te houden aan de vijf voorschriften die de Boeddha leken aanraadde.

Tijdens de eerste vier dagen van een cursus leert men de geest te kalmeren en te concentreren door het aandachtig waarnemen van de ademhaling (anapana-meditatie) zodat een vrij hoog niveau van samādhi bereikt kan worden. Dan wordt overgegaan naar het derde onderdeel van de training: de ontwikkeling van inzicht of wijsheid door middel van vipassanā-meditatie. De techniek bestaat uit het systematisch observeren van lichaam en geest waardoor geleidelijk inzicht ontstaat in de drievoudige karakteristiek van alle in afhankelijkheid bestaande verschijnselen, namelijk onbestendigheid (anicca), onbevredigdheid (dukkha) en het ontbreken van een duurzaam zelf (anatta).

Door vipassanā-meditatie verwerft men een fysieke en psychische zuivering, overwint men geleidelijk de egocentriciteit en ontwikkelt men gelijkmoedigheid, liefdevolle welwillendheid, mededogen en medevreugde; en uiteindelijk kan de meditatie voeren tot een toestand van volledige deconditionering die nibbana wordt genoemd.

De traditie is Theravada-boeddhistisch, maar aan de cursussen kan iedereen deelnemen ongeacht zijn religie of achtergrond. Iedereen die onbevooroordeeld komt en zich inzet, zal het noodzakelijke vertrouwen in de techniek en in zichzelf ontwikkelen - en baat vinden bij deze meditatie. De nadruk ligt op de eigen, directe ervaring van de waarheid door middel van het beoefenen van de techniek. Een vast dagschema biedt een evenwichtige verdeling van meditatie, theoretisch onderwijs en uren van rust. Er wordt niet gesproken, behalve tijdens het dagelijkse onderhoud met de leraar. Dit "Edele Stilzwijgen" biedt de mogelijkheid om met weinig afleiding de meditatie-training intensief te beoefenen.

De belangstelling voor deze meditatiecursussen in Nederland is groeiend. Voor de duur van de cursus wordt steeds een huis in een landelijke omgeving gehuurd waar men dan de gehele tijd verblijft. Het

onderwijs wordt meestal verzorgd door de regionale leraar die door de "Sayagyi U Ba Khin Memorial Trust" benoemd is (Matthijs G.C. Schouten).

Een cursus duurt tien dagen omdat deze tijd minimaal nodig is om duidelijke effecten van de meditatie te kunnen ervaren. Er zijn voorts geregeld groepsmeditaties in Nijmegen, Utrecht en Amsterdam. Zij die echte belangstelling voor meditatie hebben, maar nog niet in staat waren een cursus te volgen, kunnen hieraan ook deelnemen. Wel wordt aangeraden eerst contact op te nemen met de leraar, omdat deze niet bij alle groepsmeditaties aanwezig is.

Voor een contact-adres en gegevens over de eerstvolgende cursus: zie de "Boeddhistische Agenda" achterin dit blad (onder Vipassana).

LEIDSE SANGHA GROEIT

De Dharma Studie Groep Leiden heeft de afgelopen jaren een dusdanige groei doorgemaakt dat ze uit haar oorspronkelijke meditatie-ruimte is gegroeid. Daarom werd uitgekeken naar een nieuwe huisvesting.

Als de begroting sluitend te krijgen is, kan de Dharma Studie Groep spoedig verhuizen naar een fraaie ruimte aan de Geversstraat in Oegstgeest. Met eigen middelen van de leden is de financiering voor ruim 80 procent rond. Het resterende bedrag hoopt de Dharma Studie Groep Leiden via donaties binnen te krijgen.

Het geld is bedoeld voor huur, vaste lasten, telefoon en vooral de verbouwing van twee vertrekken tot een geschikte ruimte voor de beoefening van korte en lange meditatie- en studieprogramma's.

De Dharma Studie Groep Leiden maakt deel uit van Vajradhatu, een wereldwijde boeddhistische organisatie met een internationaal centrum in het Canadese Halifax. De organisatie werd gesticht door de Tibetaanse meditatie-meester Chögyam Trungpa, Rinpoche en staat daarmee in de traditie van de Kagyü-overlevering.

De Dharma Studie Groep Leiden werd enkele jaren geleden opgericht door oudere studenten van Vidyadhara, de eerwaarde Chögyam Trungpa, Rinpoche en mag zich sindsdien in een groeiende belangstelling uit de regio Den Haag/Leiden/Bollenstreek verheugen.

Wie de Dharma Studie Groep Leiden in het kader van een grotere geldinzameling financieel wil steunen, kan dit doen door overmaking van een bedrag (de gestage druppel holt de steen uit) op gironummer 4202448 t.n.v. Dharma Studie Groep Leiden te Oegstgeest. (Giften zijn aftrekbaar voor de belastingen).

En wie vooraf meer wil weten over de studiegroep kan contact opnemen met Rolf Wennekes (01718-32083). Het huidige adres luidt: DSGL, Hofdijck 13, 2341 NA Oegstgeest. Op donderdagavonden is hier gelegenheid voor zit- en loop-meditatie. Een uitgebreider programma is op aanvraag verkrijgbaar.

• • •

OPEN DAG NYINGMA CENTRUM AMSTERDAM

Op 1 januari 1989 is er een open dag voor allen die geïnteresseerd zijn in het Tibetaanse boeddhisme.

De Nyingma-traditie van het Tibetaanse boeddhisme legt de nadruk op het waarnemen van zowel innerlijke als uiterlijke ervaringen op een open, niet dogmatische manier. Deze traditie is gedurende vele eeuwen in een ononderbroken lijn doorgegeven en in 1969 door Tarthang Tulku naar het Westen gebracht.

Tarthang Tulku is een lama uit de Nyingma-school, die deze kennis specifiek heeft vormgegeven op een wijze die aansluit bij onze westerse manier van leven en denken. Hij schreef een groot aantal boeken, waarvan er verscheidene zijn vertaald in het Nederlands. Zijn visie, genaamd Ruimte, Tijd en Kennis, en de ontspanningsoefeningen onder de naam Kum Nye trekken in ons land een toenemende belangstelling.

Op Nieuwjaarsdag bent u welkom in het nieuwe Nyingma Centrum, Blasiusstraat 14 - 16, Amsterdam. Te bereiken met tramlijn 3 (Nieuwe Amstelbrug) of metro (Wibautstraat).

Het programma omvat een inleiding over Tibetaans boeddhisme en de Nyingma-traditie, een open les Ruimte, Tijd, Kennis; voorts inleiding over Kum Nye en gezondheid, met aansluitend een open les Kum Nye, en een les Vaardig handelen; werk als bron van groei en inspiratie; de verbinding tussen meditatie en werken. Tot slot volgt een inleiding over de kracht van mantra's. De middag wordt besloten met een mantra chant.

Het gehele jaar door worden cursussen Ruimte, Tijd, Kennis en Kum Nye gegeven. Elke maand wordt met volle maan de Vajra-Guru-mantra gezongen. Elke laatste zondag van de maand wordt van 17.00 tot 18.30 uur een lezing gehouden.

In het centrum is een boekwinkel gevestigd, gespecialiseerd in Tibetaans boeddhistische literatuur. Er is een selectie aanwezig uit (vertaalde) klassieke teksten en commentaren, werk van hedendaagse auteurs, geschiedenis van Tibet en Tibetaans boeddhisme, psychologie, Tibetaanse geneeskunst, reizen, verhalen en Tibetaanse kunst. Ook is er een collectie posters, kaarten, kalenders, mandalaschaaltjes en cassettebandjes.

De winkel is open op woensdag, donderdag en vrijdag van 12.00 tot 18.00 uur en op zaterdag van 12.00 tot 17.00 uur.
Inlichtingen: Nyingma Centrum Nederland, Blasiusstraat 14-16, 1091 CR Amsterdam, tel. 020 - 6685905.

• • • • • • • • BOEDDHISTISCHE AGENDA • • • • • • • •

Vipassana-meditatie

De Sayagyi U Ba Khin Stichting geeft van 3-13 februari 1989 een vipassana-meditatiecursus. Leraar: Mathijs G.C. Schouten. Plaats: Heeswijk-Dinther bij Den Bosch.
Kosten: *f* 375,-- (voor verblijf en maaltijden, het onderwijs is gratis).

Bovendien zal een vergelijkbare cursus worden gegeven van 23 maart-2 april in Noord-Duitsland, nabij Lingen ter hoogte van Zwolle en ca. 50 km achter de Nederlandse grens.
Leraar: Dr. D. Nowotzin.

Inlichtingen: Oude Gracht 124, 3511 AW Utrecht, tel. 030 - 311445.

In Groningen wordt elke maandagavond vipassana-groepsmeditatie gehouden o.l.v. Johan Tinge en de eerw. Jhananando.
Aanvang: 19.00 uur.

Inlichtingen: Vipassana Meditatiecentrum, Parallelweg 38/39, 9717 KS Groningen, tel. 050 - 730064/711680.

Tiltenberg

Op het meditatieprogramma voor 1989 staan de volgende activiteiten.

- *Sesshin*, een intensieve zentraining. Deelname uitsluitend voor diegenen die met zen vertrouwd zijn. Voertaal Engels.

3-12 februari (3-7 + 8-12); Dr. H.M. Enomiya-Lassalle,
9-18 juni (9-13 +14-18); Ama Arokia Samy Gen-Un-Ken Sensei,
22 juni-2 juli (22-27 +27-2);Prabhasadharma Gesshin Myoko Roshi.

Het is ook mogelijk aan een deel van de sesshin deel ter nemen, zoals tussen haakjes is aangegeven.

- *Weekends,* ter voorbereiding en voortzetting van de sesshin. Ook beginnende kunnen hieraan deelnemen. Voor hen is er een afzonderlijke begeleiding.

3-15 januari, 17-19 maart en 19-21 mei.

De weekends worden gecoördineerd door Mimi Maréchal in samenwerking met Ursula Giger en/of Mineke van Sloten.

Alle weekends en sesshin beginnen om 20.00 uur op de dag van aanvang en eindigen met de avondmaaltijd op de dag van sluiting. De sesshin met Prabhasadharma Roshi begint en eindigt in de middag van de aangegeven data.

- *Zen-werkweek.* Een combinatie van zittend, lopend en werkend mediteren, georganiseerd door de Werkgroep scharrelmonniken, van 10-14 april.

Inlichtingen: De Tiltenberg, Zilkerduinweg 375, 2114 AM Vogelenzang, tel. 02520 - 17044 (overdag).

Theresiahoeve

Iedere eerste zaterdag van de maand is een zitwerkdag; begeleiding Judith Bossert of anderen van de Theresiahoeve. Data: 7 januari, 4 februari, 4 maart, 1 april, 6 mei en 3 juni.

Een Zenweek ter ondersteuning en voortzetting van de intensieve training en van de eigen dagelijkse zenoefening wordt gehouden van 2-7 januari, begeleid door Judith Bossert.

Inlichtingen bij Theresiahoeve, Domicanenstraat 24, 5453 NL Langenboom, tel. 08863 - 1277.

Maitreya Instituut

De vaste leraar van het Maitreya Instituut, de eerw. Lama Geshe Konchog Lhundup, verblijft van 1 december tot half maart in India en met hem ook de Tibetaanse vertaler Tenzin.

Nyingma Centrum Nederland

Bijeenkomsten in Amsterdam:

Volle Maan Chant: vrijdag 23 december van 20.00-21.00 u.

Dharma-lezing over "Frustatie en verandering": zondag 25 december van 17.00-18.30 u.

Intensieve week Ruimte, Tijd en Kennis: maandag 19 t/m vrijdag 23 december; begeleiding: Robert Hartzema.

Open Dag: zondag 1 januari ter gelegenheid van de officiële opening van het nieuwe Nyingma Centrum en de Dharma-boekwinkel te Amsterdam.

In het Retraitehuis Nijswiller in Zuid-Limburg, Kolmonderstr. 18, Nijswiller (bij Vaals):

Ruimte, Tijd en Kennis Retreat met Hal Gurish van maandag 2 t/m zondag 8 januari.

Alle inlichtingen: Nyingma Centrum Nederland, Blasiusstraat 14-16, 1091 CR Amsterdam, tel. 020 - 6685905, b.g.g. 368421/957048/249155.

Dharmadhatu

Op een veelheid van dagen wordt gelegenheid geboden tot het beoefenen van zitmeditatie en worden er meditatie-oefeningen gehouden, die korte of langere periodes duren. Ook worden er verschillende introducties en cursussen gegeven.

Inlichtingen zijn te verkrijgen op de volgende adressen van de Dharma Studiegroepen:

Amsterdam: 1e Jacob van Campenstraat 4, 1072 BE Amsterdam, tel. 020 - 794753.

Groningen: Akkerstraat 18, 9717 KJ Groningen, Lisette van Ardenne, tel. 050 - 711927.

Leiden: Hofdijck 13, 2341 NA Oegstgeest, Ineke de Wit, tel. 071 - 177446.

Utrecht: Gruttersdijk 52bis, 3514 BJ Utrecht, Rudolf van Zonneveld, tel. 030 - 316996.

Maitreya Instituut

Het programma van het Maitreya Instituut in Emst vermeldt de onderstaande activiteiten, waar nodig met Engelse vertaling.

13-15 januari: Avalokiteshvara-initiatie en uitleg van de Nyung Ne (Vastenmeditatie) door Geshe Jampa Tegchog; beperkte deelneming.

17-20 januari: Seven points reasoning of Chandrakirti, door Geshe Jampa Tegchog.

20-22 januari: Groene-Tara-initiatie en uitleg van de 21 lofzangen aan Tara, door Geshe Jampa Tegchog.

17-19 februari: Witte-Tara-initiatie door Lampa Dagpo Rinpochee;

21-24 februari: Uitleg Witte-Tara-beoefening door Lama Dagpo Rinpochee.

25-27 februari: Dharma in daily life, door Lama Dagpo Rinpochee.

17-19 maart: What it really is, door dr. Alex Berzin.

24-27 maart (Pasen): Mandjoeshri-initiatie en de ontwikkeling van de vier soorten wijsheid, door Lama Geshe Konchog Lhundup, met Nederlandse vertaling.

De volgende bijeenkomsten worden gehouden in Dophan Ling, Kloostertuin 23, Molenhoek.

18 januari: Introductie in Tantra, lezing door Geshe Jampa Tegchog.

22 februari: Dharma in daily life, lezing door Lama Dagpo Rinpochee.

De onderstaande bijeenkomsten worden gehouden in De Kosmos, Prins Hendrikkade 142, Amsterdam.

23 januari: Introductie in Tantra, lezing door Geshe Jampa Tegchog.

20 februari: Dharma in daily life, lezing door Lama Dagpo Rinpochee.

Inlichtingen: Maitreya Instituut, Heemhoeveweg 2, 8166 HA Emst, tel. 05787-1450.

Tibet-reis

In samenwerking met De Kosmos in Amsterdam organiseert het Maitreya Instituut een pelgrimstocht naar Tibet. De reis zal worden gemaakt in juni 1989. Nederlandse reisleiders die vloeiend Tibetaans spreken, zullen de pelgrims begeleiden.
Aanmeldingen: Maitreya Instituut, tel. 05787 - 1450, vragen naar Jan-Paul Kool.

● ●

Dharma Huis

Door het wegvallen van twee letters, waardoor de verleden tijd veranderde in de tegenwoordige tijd, werd in het artikel Boeddhisme in Nederland (3), in het vorige nummer van Saddharma, de indruk gewekt dat in Amsterdam nog steeds een Dharma Huis is gevestigd dat de leringen van Chögyam Trungpa Rinpoche uitdraagt.

Voor de goede orde: het werk dat in 1977 begon in het Dharma Huis wordt nu verricht in het meditatiecentrum van Dharmadhatu, 1e Jacob van Campenstraat 4, Amsterdam.

● ● ●

LENTEBIJEENKOMST 1989
VRIENDEN VAN HET BOEDDHISME

De eerstkomende Lentebijeenkomst wordt gehouden op zaterdag 15 april 1989. Het thema is: "Het Boeddhisme als praktische levensleer". Deze bijeenkomst staat, zoals altijd, open voor alle donateurs, maar ook voor andere geïnteresseerden. U ontvangt tijdig nog nadere informatie.

● ● ●

NEDERLANDSE BOEDDHABEELDEN

Wist u dat er in Nederland een beelhouwer is die boeddhabeelden vervaardigt?
In het Noordhollandse Venhuizen (tussen Hoorn en Enkhuizen) woont de bescheiden kunstenaar Toni Gerlach. Hij levert beelden van de Boeddha in meditatiehouding of elke andere gewenste houding.

De beelden zijn weerbestendig en kunnen het hele jaar buiten staan. De prijzen zijn afhankelijk van materiaal, grootte, speciale wensen e.d., maar altijd verrassend laag.
Gezien onze ervaringen bevelen wij u vrijblijvend bezoek aan hem van harte aan. Desgewenst kunt u vooraf vrijblijvend contact met ons opnemen voor nadere informatie: Henny & Pieter, tel. 02280 - 13443.
Het adres van Toni Gerlach is: Zuiderzeedijk 23, 1606 MG Venhuizen, tel. 02284 - 1995.

